

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Шляхи вдосконалення інституційної системи для протидії дискримінації

В Україні немає ефективної системи протидії дискримінації за ознакою статі. Українські закони не визначають форм гендерної дискримінації, процедур оскарження дискримінації за ознакою статі та сексуальних домагань, не встановлюють цивільної та адміністративної відповідальності в разі вчинення дискримінації. Інституційна система протидії дискримінації нерозвинена. У рамках проекту "Сприяння законодавчому забезпеченню гендерної рівності в Україні" аналітики МЦПД працюють над створенням механізмів захисту від дискримінації за ознакою статі

Україна, ратифікувавши Конвенцію ООН "Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок", взяла на себе низку зобов'язань. Зокрема:

- включити принцип рівності чоловіків і жінок у національну конституцію або інше відповідне законодавство і забезпечити за допомоги закону чи інших відповідних засобів практичне впровадження цього принципу;
- вживати відповідні законодавчі та інші заходи, включаючи санкції, там, де це потрібно, для заборони будь-якої дискримінації щодо жінок;
- встановити правовий захист прав жінок на рівній основі з чоловіками і забезпечити за допомоги компетентних національних судів та інших державних установ ефективний захист жінок від будь-яких проявів дискримінації.

Останніми роками в Україні відбулися відчутні зрушення у цій сфері. Вони пов'язані головним чином з ухваленням Закону "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків", який встановив заборону дискримінації за ознакою статі та визначив недопущення дискримінації за ознакою статі як один з основних напрямів державної політики щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків.

Однак у законі бракує ефективних механізмів, за допомогою яких жертви дискримінації та/або сексуальних домагань можуть захистити свої права.

Чому немає ефективної системи протидії дискримінації?

Нині в Україні немає єдиного спеціалізованого державного органу, до компетенції якого належить:

- вивчення і розслідування інцидентів, пов'язаних з дискримінацією в різних сферах суспільних відносин, отримання доказів та інформації щодо індивідуальних скарг;
- забезпечення допомоги і підтримки жертвам дискримінації (включаючи правову допомогу), потрібних для захисту їхніх прав у державних установах і судах;
- пошук способів врегулювання суперечок з індивідуальних скарг;
- ухвалення обов'язкових до виконання рішень щодо дискримінаційних дій;
- застосування санкцій за порушення антидискримінаційних норм (які можуть включати виплату компенсацій потерпілій особі).

Це – одна з головних причин, що стримують впровадження в Україні міжнародних стандартів у сфері протидії дискримінації. Деякі із зазначених повноважень виконують різні державні органи та установи, зокрема Уповноважений Верховної Ради з прав людини, органи міліції. Однак жоден з них не виконує всього комплексу цих функцій.

Одним з головних завдань щодо захисту жертв дискримінації за ознакою статі

має стати вдосконалення інституційної системи. Експерти МЦПД зосереджують увагу на таких аспектах її вдосконалення.

1. Посилення антидискримінаційної діяльності Уповноваженого Верховної Ради з прав людини

Для посилення ролі Уповноваженого Верховної Ради з прав людини у сфері протидії дискримінації можна використати досвід, набутий країнами Європи. Так, вирішення завдання щодо вдосконалення і розвитку інституту омбудсмена у сфері захисту від дискримінації може здійснюватися створенням при Уповноваженому Спеціального представника з питань дискримінації. Нанього можна покласти функції, пов'язані з реалізацією принципу рівного поводження та запобіганням дискримінації. Оскільки він займатиметься суто питаннями дискримінації і забезпечення рівності, буде забезпечено постійну увагу омбудсмена до цієї сфери.

2. Розширення повноважень спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків

Відповідно до законодавства України, основне навантаження щодо практичного забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків покладено на спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків.

Функції цього органу нині виконує Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту. Проте цей орган не є ефективним інструментом протидії дискримінації за ознакою статі, оскільки він не має реальних важелів впливу на осіб, які вчинили

дискримінаційні дії та порушили принцип рівності.

Для удосконалення діяльності цього органу потрібно:

- суттєво розширити перелік його функцій і повноважень;
- надати в його розпорядження інструменти і засоби для протидії дискримінації.

3. Створення нового антидискримінаційного органу

Цей варіант передбачає створення в структурі виконавчої влади спеціально уповноваженого органу з питань дискримінації для забезпечення належної допомоги особам, які постраждали від порушення їхніх прав або дискримінації. До такого органу мають відійти всі функції спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань забезпечення рівних прав і можливостей

жінок і чоловіків, які стосуються захисту жертв дискримінації.

Очевидно, існування такого органу буде виправданим лише в разі, якщо його діяльність охоплюватиме прояви дискримінації за іншими ознаками (стать, національність, релігійні переконання, вік та ін.).

4. Здійснення антидискримінаційної діяльності правоохоронними органами

Цей варіант може бути реалізований завдяки створенню в системі МВС та/або прокуратури спеціалізованих відділів (підрозділів) з протидії дискримінації, до функцій яких буде віднесено розгляд скарг громадян на дискримінаційні дії, а також розслідування злочинів, що базуються на дискримінації. ■

Мета проекту "Сприяння законодавчому забезпеченню гендерної рівності в Україні",

Оголошення

Шановні читачі! Редакція бажає вам гарного відпочинку у травневі свята. Наступний **вісник центру** виходить 14 травня.

який за фінансування Європейської Комісії МЦПД здійснює разом з Українським освітнім центром реформ (УОЦР), – посилення рівноправної участі жінок у політичних процесах та ухваленні рішень. У перебігу проекту аналітики підготують зелену і білу книги щодо гендерної проблематики в Україні, включаючи питання рівноправної участі жінок у політичних процесах та ухваленні рішень.

Докладніше з проектом можна ознайомитися на веб-сторінці <http://www.icps.com.ua/project.html?pid=122>. За додатковою інформацією звертайтеся до Олександра Татаревського за телефоном (044) 484-4400 чи електронною поштою atatarevsky@icps.kiev.ua.

У лютому економічні очікування українців поліпшилися

У лютому 2007 року індекс споживчих настроїв (ІСН) в Україні становив 92,2, що на 1,6 пункту вище за показник, зафіксований у грудні попереднього року. Це найвище значення ІСН з червня 2006 року. Збільшення індексу вказує на поліпшення споживчих настроїв громадян. Утім, значення ІСН менше за 100 вказує на те, що настрої залишаються переважно песимістичними

Збільшилася частка оптимістичних оцінок щодо перспектив розвитку економіки. Індекс економічних очікувань (ІЕО) збільшився на 5 пунктів до 92,1 – найвищого значення з квітня 2006 року. Найбільшою мірою поліпшилися короткострокові очікування українців: відповідний індекс х3 зріс на 8,4 пункту до 90,3.

Натомість індекс поточного становища (ІПС) погіршився. У лютому 2007 року він становив 92,4, що на 3,5 пункту нижче, ніж у грудні 2006 року. Індекс поточного особистого матеріального становища (х1) упродовж зазначеного періоду скоротився на 3,3 пункту до 81,1 – найнижчого значення з червня 2001 року. Такі оцінки матеріального становища громадян не співвідносяться з динамікою їхніх доходів. За даними Держкомстату, наявні доходи громадян 2006 року продовжували стрімко зростати і за результатом року в реальному вимірі (тобто з урахуванням інфляції) збільшилися на 16,1%.

Негативні оцінки особистого матеріального становища вочевидь є реакцією громадян на збільшення плати за комунальні послуги та енергоносії, яка у другому півріччі 2006 року зростала набагато стрімкіше за доходи. Частка відповідних витрат у бюджеті домогосподарств відчутно зростає, залишивши менше ресурсів для інших споживчих витрат. Цю думку підтверджує зменшення схильності громадян до споживання. У лютому 2007 року індекс схильності до споживання, який є показником готовності громадян робити великі купівлі для дому, становив 103,7, що на 3,6 пункту менше, ніж у грудні 2006 року.

Разом зі збільшенням оптимістичних економічних оцінок поліпшилися й очікування щодо динаміки безробіття та інфляції. Індекс очікуваної динаміки безробіття (ІОДБ) з грудня 2006 року до лютого 2007 року зменшився на 6,1 пункту до 109,5, а індекс інфляційних очікувань (ІІО) – на 2,7 пункту до 183,7.

Різно погіршилися настрої у великих містах. Відповідний ІСН у лютому 2007 року становив 90,8, що на 21,7 пункту нижче за показник грудня 2006 року. Вочевидь, зростання комунальних тарифів найбільшою мірою вплинуло саме на мешканців великих міст. У лютому вони мали найпесимістичніші інфляційні очікування: відповідний ІІО зменшився і становив 187,3, що на 3,6 пункту вище за середньоукраїнський.

Опитування зафіксувало погіршення настроїв громадян середнього віку (30–45 років) із середніми доходами. ІСН групи середнього віку у лютому 2007 року становив 87,2 пункту, а громадян із середніми доходами – 87,5, що, відповідно, на 3,9 пункту та на 1,2 пункту нижче, ніж у грудні 2006 року. Погіршення настроїв цих громадян відбулося переважно через погіршення оцінок поточного становища. ■

*За додатковою інформацією щодо дослідження звертайтеся до Євгенії Ахтирко за телефоном (044) 484-4403 чи електронною поштою eakhtyrko@icps.kiev.ua. Якщо ви хочете отримати бюлетень **споживчі настрої**, звертайтеся до Андрія Старинського за телефоном (044) 484-4410 чи електронною поштою marketing@icps.kiev.ua.*

вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеним до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу marketing@icps.kiev.ua, тел. (044) 484-4410, факс (044) 484-4402. Архів **вісника центру** зберігається за адресою <http://icps.com.ua/publications/nl.html>. Редактор **вісника центру** Ольга Львова (olvova@icps.kiev.ua), тел. (044) 484-4400. Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.